

อุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์*
PATRIOTISM IN CHILDREN'S LITERATURES
OF THAILAND AND SINGAPORE

สุภาวดี ยาดิ

Supawadi Yadi

เจียง ถิ หั่ง

Truong Thi Hang

ชุติกานต์ รักธรรม

Chutigarn Raktham

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์

Sompong Wittayasakpan

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University, Thailand

E-mail: u48290746@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและของสิงคโปร์ โดยแบ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 40 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ที่ได้รับการยกย่องและได้รับรางวัล จำนวน 15 เรื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 เรื่อง ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์จากตัวบทวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นกลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติแบบนัยตรง จำนวน 14 เรื่อง และประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติความหมายนัยแฝงที่ต้องตีความ จำนวน 41 เรื่อง ทั้งนี้วรรณกรรมเด็กไทยนำเสนออุดมการณ์รักชาติทั้งนัยตรงและนัยแฝง ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สิงคโปร์นำเสนออุดมการณ์รักชาติ ได้แก่ ผู้นำ และคุณสมบัติของผู้นำ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ และครอบครัว ซึ่งการสร้างอุดมการณ์รักชาติของวรรณกรรมเด็กไทย จะหล่อหลอมความคิดให้เด็กและเยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการที่จะอยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่างมี

* Received 25 January 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021



ความสุข ส่วนสิงคโปร์เสนอมโนทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กิจกรรมของมนุษย์ในระดับโลก ความหลากหลายของเชื้อชาติและการคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละชนชาติที่อยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่างสันติ สิ่งเหมือนกันของไทยกับสิงคโปร์ คือ การสร้างสันติภาพและความกลมกลืนภายใต้ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันคือ ไทยเสนอค่านิยมหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งสิงคโปร์ไม่ได้เน้นย้ำในเรื่องนี้

คำสำคัญ: อุทุมการณ์รักชาติ, วรรณกรรมเด็กไทย, วรรณกรรมเด็กสิงคโปร์

Abstract

The objectives of this article were to study the patriotic ideals of Thai and Singaporean children's literature. There were 55 stories have been used in this study and categorized into 40 Thai children's literature awarded by Office of the Basic Education Commission (OBEC) and 15 highly acclaimed Singaporean children's literature. A textual analysis of children's literature works was utilized as a tool for data collection and described in analytical manner. From this study, it can be found that the content can be classified into 2 categories of children's literature: category 1 is a group that expresses the media content of 14 implicit patriotic ideologies, and category 2 is a group that shows content in the media showing the ideology of patriotism and connotation of 41 stories. In this regard, Thai children's literature presents an ideology of patriotism, both direct and implicit, such as nation, religion, and monarchy, while Singaporean children's literature presents a patriotic ideology, namely leader, leadership qualities, ethnic diversity and family. Instilling a sense of patriotism as found on Thai children's literature will shape cognition for children and juvenile, creating a good harmonious sense to happily live in the same country, while in Singaporean literature, it presents a benefit of good international relations, global affairs related to human activities, racial diversity and recognition of racial differences under the same country in peaceful manner. Similarity of Thai and Singaporean is peacekeeping and harmonious mindsets under the differences and cultural diversities, while the dissimilarity is Thai literature presenting the application of Buddhism as a guidance in the way of life; on the other hands, this is not the case in Singaporean literature.



Keywords: Patriotism, Children's Literatures of Thailand, Children's Literatures of Singapore

บทนำ

กว่าสองทศวรรษแห่งความผันแปรของสังคมโลก จากทศวรรษแห่งการแสวงหาความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ นำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองแทบทุกด้านเกิดขึ้นในยุคไซเบอร์มิลเลียมที่เชื่อมโยงและทำลายกำแพงความเป็นประเทศให้ข้ามพรมแดนไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งความผันแปรและการปรับตัวยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อันนำมาสู่ความหวุ่นวิตกถึงสัญญาณเตือนในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญก้าวหน้าของโลกกับผลสำรวจความหวุ่นวิตกต่อสถานการณ์ในโลกอนาคตแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ปัญหาหนักอึ้งสำหรับเยาวชนผู้ต้องใช้ชีวิตอยู่ต่อไปในโลกอนาคตอันตบหนึ่งนั้นคือ ปัญหาโลกร้อน และลำดับรองลงมาคือปัญหาการเกิดสงคราม ปัญหาความไม่เท่าเทียม ปัญหาความยากจน ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดแคลนน้ำและอาหาร ปัญหาการขาดแคลนการศึกษา และปัญหาการว่างงาน (ไทยรัฐออนไลน์ (มิสแซฟไฟร์), 2561)

ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเหล่านี้อาจเป็นผลพวงมาจากการที่แต่ละประเทศบนโลกต่างเร่งรัดการพัฒนาจนเป็นเหตุและที่มาของปัญหา และหนึ่งในแนวทางการแก้ไขปัญหาละเหล่านี้คือ “การปลูกฝัง” ไปที่บุคคลจะสามารถช่วยให้ก้าวพ้นปัญหาได้มากน้อยเพียงใด อาทิ การผลักดันศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเชื่อว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจนก้าวขึ้นเป็นประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการพัฒนาคน ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของสถาบันทางสังคมย่อมต้องใช้เครื่องมือสำคัญ เช่น สื่อประเภทต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนอันเป็นอนาคตของประเทศชาติ โดยเฉพาะวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นสื่ออย่างหนึ่งในบรรดาสื่อหลายประเภทที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ทำให้เด็กได้มีโอกาสก้าวไปสู่ความเจริญงอกงามทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านและรู้จักคุณค่าของวรรณกรรม จึงเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาชาติในการขับเคลื่อนศักยภาพของเด็กได้ดี วรรณกรรมเด็กและเยาวชนจึงถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์แห่งรัฐ ซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลหรือกลุ่มชนกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการหลักของตนเอง ของหมู่พ้องหรือสังคมประเทศชาติ มีการถ่ายทอดด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือภาษา โดยอาจกล่าวได้ว่าอุดมการณ์นี้เป็นความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ต่อแนวคิดที่เชื่อว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สมบูรณ์ได้ (เกรียงไกร กองเส็ง และสุภาวดี ยาคี, 2562)

การศึกษาอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นการพิจารณาความหมายของ ใน “ความรักชาติ” และ “อุดมการณ์”



ฐานะที่เป็นกระบวนการหรือวิถีปฏิบัติทางสังคมซึ่งมีความเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจในการครอบครองและกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม ทั้งนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุดมการณ์ว่า “หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้ อุดมการณ์ยังหมายถึงระบบความเชื่อประเภทหนึ่งซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับการยอมรับร่วมกันจากกลุ่มชนในสังคม เป็นความเชื่อที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนเป็นหลักการที่คนหันเข้าหาและอาศัยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตเป็นอย่างดีเสมอ ตลอดจนความเชื่อมันจะต้องมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน หรือช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจการต่าง ๆ ได้ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2527) ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าอุดมการณ์คือระบบความคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตและสังคมโดยเป็นระบบความคิดหรือความเชื่อที่กลุ่มชนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งควรนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ และเป็นสิ่งอ้างอิงกระทำการร่วมกัน เพื่อจะได้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างงดงาม

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเสมือนชุมทรัพย์ทางปัญญาและคลังแห่งความบันเทิงสำหรับมวลมนุษยชาติ วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือ “หัวใจของเด็ก” เนื่องด้วยเป็นสื่อที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยมักใช้กลวิธี “การเล่าเรื่อง” ด้วยรูปแบบที่เน้นความบันเทิง เช่น รูปภาพสวยงาม สีสดใส เคลื่อนไหวได้ มีเสียง สามารถจับต้องได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก สนับสนุนกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างสถาบันทางสังคม กฎระเบียบ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งการสร้างกระบวนการรับรู้ของเด็กบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดปลูกฝังมาเป็นเวลานาน ไม่สามารถแยกหรือตัดขาดจากชุดความรู้ ความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ที่ถูกปลูกฝังจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งได้ การสร้างหรือผลิตซ้ำวรรณกรรมจึงไม่ถือว่าเป็นการสร้างอุดมการณ์ใหม่ แต่เป็นการพัฒนารูปแบบของ “วรรณกรรม” ให้เป็นไปตามยุคสมัยนิยมในอุดมการณ์ที่ฝังรากลึกเดิม โดยเฉพาะอุดมการณ์จากสถาบันการปกครองในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มุ่งปลูกฝังอุดมการณ์แห่งอารยะแก่สมาชิกในสังคม ทั้งนี้ ทุกคนในชาติจะมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาด้วยการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้และนำไปสู่การเผยแพร่ชุดความรู้ด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงจิตใจเด็กและเยาวชน จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ต้นแบบ” ที่ทรงคุณค่า

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษา “การปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์” โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ และอุดมการณ์รักชาติเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนแนวคิดสำคัญให้แก่วรรณกรรมสำหรับเด็กได้จริงหรือไม่อย่างไร ด้วยวรรณกรรมสำหรับเด็ก



ตามความเข้าใจคือหนังสือที่แต่งให้เด็กอ่าน มักจะมีการจำลองเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยความบริสุทธิ์สดใส ผสมผสานข้อคิดและจินตนาการโดยปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยอุดมการณ์ทางสังคมของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม และอีกประเด็นที่มีความน่าสนใจคือ วรรณกรรมสำหรับเด็กในเขตภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการปลูกฝังอุดมการณ์จนนำไปสู่ผลเชิงพฤติกรรมของผู้อ่านตั้งแต่วัยเด็กได้ โดยเฉพาะประเทศไทยที่รัฐบาลเล็งเห็นว่าการปฏิรูปประเทศไทยควรเริ่มที่ “คน” การปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคมและการฟื้นฟูรวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้คนไทยในทุกระดับในทุกภาคส่วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ สามารถจะช่วยป้องกันหรือเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไม่ให้วิกฤตปัญหา เกิดขึ้นอีกในอนาคต กล่าวโดยย่อคือ “ปฏิรูปประเทศต้องปฏิรูปที่ตัวคน ปฏิรูปที่ตัวคนต้องปฏิรูปที่พฤติกรรม ของคน ปฏิรูปพฤติกรรมของคนต้องพัฒนาระบบค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่กำกับพฤติกรรมของคน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) จากการที่ผู้วิจัยได้เลือกค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน พบว่าสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมสังคมรักการอ่านที่เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวตามนโยบายของชาติเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพจนได้รับการยกย่องว่ามีความเจริญเทียบเท่ากับมาตรฐานของประเทศชาติตะวันตก

ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์การศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กของสาธารณรัฐสิงคโปร์จากข้อสงสัยที่ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือในการสืบสานสร้างอุดมการณ์ทางสังคมของชนชั้นปกครองเพื่อนำผลไปสู่การใช้ประโยชน์ให้แก่สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มากน้อยเพียงใดและการที่สาธารณรัฐสิงคโปร์มีขนาดเล็กแต่กลับพบว่ามียุทธศาสตร์มนุษย์ที่ดีมีคุณภาพนั้นเกิดจากนโยบายการพัฒนาตั้งแต่ในวัยเด็กทุกรูปแบบ ตลอดจนการสร้างสังคมแห่งการอ่านจนได้รับการยอมรับระดับโลกในเรื่องการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ บริบทของประเทศสิงคโปร์ซึ่งถูกแวดล้อมไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ ไทย ขวา โปรตุเกส ดัตช์ และอังกฤษ ที่รุกรานเข้ามา ยิ่งไปกว่านั้นยังมีพ่อค้าจีน อาหรับ และเปอร์เซีย อินเดีย และผู้อพยพชาวทมิฬ ภายใต้นโยบายการค้าของอังกฤษ ส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์รับเอาลักษณะเฉพาะจากทั่วโลก (เพ็ชรี สุมิตร, 2557) ทำให้สาธารณรัฐสิงคโปร์ตระหนักถึงการพัฒนามนุษย์เพื่อพัฒนาประเทศชาติที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการเน้นที่ตัวมนุษย์ ความมีวินัย มีความรับผิดชอบด้วยวิธีการต่าง ๆ และในจำนวนนั้นก็อาจจะปรากฏจากวรรณกรรมสำหรับเด็กที่รัฐให้ความสำคัญ และเชิดชูโดยการให้พื้นที่ผ่านระบบและกลไกทางสังคม เช่น เวทีการมอบรางวัลในระดับประเทศ สร้างการยอมรับในคุณค่า จนกระทั่งการนำไปใช้ในสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างแพร่หลาย เช่น ครอบครัว สถานศึกษา หรือช่องทางการสื่อสารออนไลน์ ฉะนั้น จึงเป็นข้อสังเกตว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ



ผู้วิจัยหวังว่า ผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร หน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงทางด้านการศึกษา การผลิต หรือการสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กทุกระดับให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาในการนำไปใช้ได้จริง โดยให้ความสำคัญกับอุดมการณ์รักชาติภายใต้กรอบแนวคิดของสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นสำคัญในการคัดเลือกสิ่งที่ได้มาสร้างสรรค์ พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทย โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยที่อาจจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไม่มากนักน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและของสิงคโปร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ ข้อมูลเกี่ยวกับอุดมการณ์รักชาติ
2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาวิเคราะห์จากตัวบท (Text) วรรณกรรมสำหรับเด็ก ด้วยการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยศึกษาวิเคราะห์จากวรรณกรรมเด็กของไทยที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2563 รวมทั้งสิ้นจำนวน 40 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์จำนวน 15 เรื่อง แบ่งเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัล Hedwig Anuar Children's Book Award และรางวัล Beyond Word ของสิงคโปร์ ปี ค.ศ. 2011 ปี ค.ศ. 2013 และปี ค.ศ. 2015 รวมจำนวน 6 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กที่สภากาพัฒนาหนังสือแห่งชาติสิงคโปร์แนะนำจำนวน 9 เรื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 เรื่อง
3. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่โดยไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด แต่แทรกซึมอยู่ในเนื้อเรื่อง (รวมถึงภาพประกอบ) จากวรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์จำนวน 55 เรื่อง สรุปผลการวิจัยดังนี้



1. วรรณกรรมเด็กของไทย

วรรณกรรมเด็กของไทย ปรากฏการปลูกฝังอุดมการณ์ให้เด็ก 3 ประการคือ รักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ดังต่อไปนี้

1.1 รักชาติ คือความรักในความเป็นชาติไทย หมายถึง ระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตยของไทย ความรักในสัญลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ธงชาติ ที่เป็นสัญลักษณ์แห่ง ความเป็นชาติ มีความรักในเชื้อชาติเดียวกัน และหมายรวมถึงสถาบันครอบครัว ความรักในผืน แผ่นดินไทย เช่นเรื่อง การ์ตูนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย ความรัก ในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย คือภาษาไทย วรรณคดีไทยที่มีความโดดเด่นคือเรื่อง รามเกียรติ์ รวมถึงเรื่อง นิทานพื้นบ้านภาคกลาง มีการปลูกฝังให้รักในวิถีไทย ทั้งเรื่องของ อาหารการกิน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตในการทำงาน รวมถึงรักภูมิปัญญาไทยและศิลปะ ไทยแขนงต่าง ๆ เช่น โขนไทย เป็นต้น

ตัวอย่างจากภาพประกอบวรรณกรรมเรื่อง *การ์ตูนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย* ที่นำเสนอเรื่องราวชุมชนสุโขทัยแถบลุ่มแม่น้ำยมที่เริ่มต้นจาก การเป็นชุมชนการค้า จนพัฒนาขึ้นมาเป็นบ้านเมืองภายใต้อำนาจของขอมและการปรากฏขึ้น ของบุคคลสำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างชาติ นับตั้งแต่พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนบางกลาง หาว ที่ทำสงครามชนะขอมสบาดโขลญลำพงขุนนางขอม จนสามารถตั้งสุโขทัยเป็นราชธานี แห่งแรกของประเทศ และนับเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทย



ภาพที่ 1 เริ่มราชวงศ์พระร่วง (สละ นาคบำรุง, 2553)

ตัวอย่างเรื่อง *โขนไทย* ที่สื่อนัยยะของการปลูกฝังให้รักในภูมิปัญญาและ ศิลปะไทย อันแสดงถึงความเป็นอยู่อย่างหนึ่ง เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาไทยในการทำ



หัวใจที่มีความงดงาม เป็นงานศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงความละเอียดประณีต ควรค่าแก่การรักษาไว้ให้ลูกหลานและชาวโลกได้เห็น ดังข้อความว่า

...การทำหัวใจศิลปะทุกคนจะให้ความเคารพนับถือว่าหัวใจเป็นเสมือนครู ก่อนที่จะลงมือปั้น จึงต้องมีการบวงสรวงก่อน ช่างทำหัวใจต้องผ่านพิธีครอบครุมาก่อนทุกคน แต่ละขั้นตอน ในการทำหัวใจต้องใช้ทั้งความอดทน ความชำนาญและฝีมือ ละเอียดประณีต หัวใจทำจากกระดาษติดทับกันหลายชั้นด้วยกาว หรือแปะเปียก จากนั้นเสริมรายละเอียดต่างๆ ด้วยรัก ยางไม้ชนิดหนึ่ง นำไปเคี่ยวกับน้ำมันยาง ผงชัน และผงขี้เถ้าใบมะพร้าว มีคุณสมบัติคือ แข็งตัวเมื่อแห้ง ทนทานและกันน้ำได้

(ณิชาดา ทวีศิลป์, 2563)

1.2 รักศาสนา คือ การปลูกฝังให้มีศรัทธาที่จะตั้งมั่นในความดี อันเป็นแนวทางแห่งพุทธศาสนา คือ ความเมตตากรุณา การทำความดีละเว้นความชั่ว มีความพอเพียง หรือพอดี มีความกตัญญูตทเวท การตั้งมั่นในจักร 4 คือ อยู่ในประเทศอันเหมาะสม คบสัตบุรุษ ตั้งตนชอบ และเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้ก่อน มีความตั้งมั่นในสัจจะ ไม่ดื่มสุราของมึนเมา มีความเห็นที่ถูกต้อง มีวาจาที่ถูกต้อง มีการปฏิบัติที่ถูกต้องอันหมายถึงการไม่ทำลายผู้อื่น ไม่ลักขโมยและไม่ประพฤติผิดในกาม มีการหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง มีสมาธิที่ถูกต้อง มีความเพียรและความมานะพยายาม มีความรับผิดชอบ มีขันติความอดทนและรู้จักให้อภัย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีความอิจฉาริษยา มีความสามัคคี รู้จักให้ทาน มีความเคารพผู้อื่นและอ่อนน้อมถ่อมตน มีสติและไม่ประมาทในการดำรงชีวิต รู้จักใช้ปัญญาให้เกิดประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม ไม่ยึดมั่นถือมั่น และมีความศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักศาสนา เช่น

เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมเรื่อง พระพุทธเจ้าศาสดาผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง ตอน “องคุลิมาล” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้ความเมตตาเพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเห็นผู้อื่นกำลังถลาลไปในทางที่เสื่อม สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ทั้งตนเองและผู้อื่นก็มีจิตเมตตาต้องการช่วยให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความทุกข์ ดังเช่นพระพุทธเจ้าแสดงความเมตตาต่อองคุลิมาลผู้หลงผิด ดังข้อความว่า

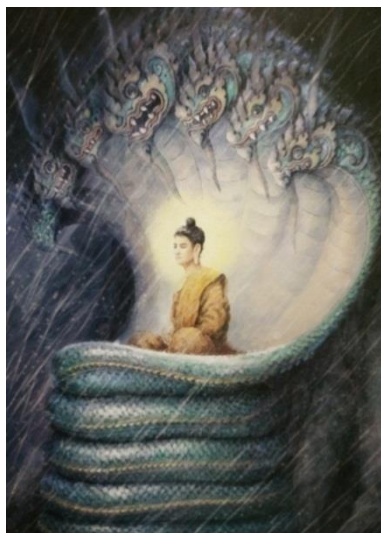
...พระพุทธเจ้ารู้ด้วยญาณว่าองคังกำลังจะทำการมหนักด้วยการฆ่าแม่ของตนเอง จึงไปปรากฏให้องคุลิมาลเห็นในทิศตรงกันข้าม องคุลิมาลเห็นพระสงฆ์เดินอยู่ก็ดีใจ คว่ำบาบิงไล่ตาม แต่วิ่งเท่าไรก็ไม่เข้าไปใกล้สักที จึงตะโกนบอกให้หยุด...

(สุทธิลักษณ์ น้อยหร่าย, 2560)

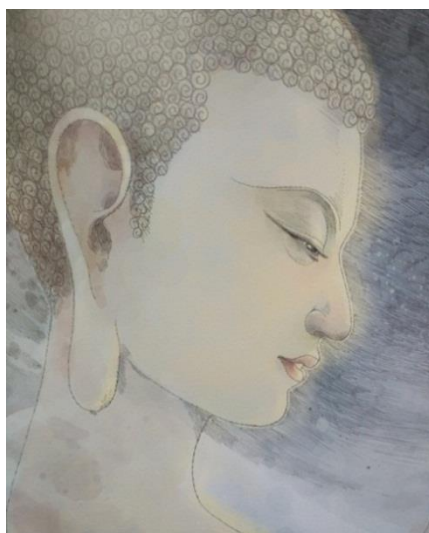


จากข้อความจะเห็นว่า องค์ลีลามผู้ได้สร้างกรรมเช่นฆ่าผู้คนมากมาย และกำลังจะทำการฆาตกรรม แต่ก็สามารถหลุดพ้นจากหนทางแห่งอบายมุขได้ด้วยพระเมตตาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเล็งเห็นและรับมาโปรดในทันที แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความเมตตาว่ามีพละานุภาพในการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ชั่วร้ายได้ เป็นแบบอย่างของการปลูกฝังให้มีความเมตตากรุณาในใจ เพื่อคนรอบข้าง สังคมและประเทศชาติให้สงบสุข

ภาพประกอบจากวรรณกรรมเด็กเรื่อง *พระพุทธเจ้า พุทธปัญญาและชาดก* คืออีกวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังความศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งนี้ การส่งเสริมให้มีความเชื่อศรัทธาต่อคำสอนของพระพุทธองค์ ด้วยการใช้พระธรรมคำสอนมาบรรยายให้ฟังโดยตรงนั้น บางครั้งก็ยากและซับซ้อนเกินกว่าที่จะเข้าใจ การสร้างความรักความศรัทธาที่ดีจึงไม่จำเป็นต้องสื่อผ่านตัวอักษรเสมอไป รูปถ่ายหรือภาพวาดบางภาพก็สามารถปลูกฝังความศรัทธาได้ เช่นการมีความศรัทธาในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บางครั้งเพียงการนั่งมองภาพหรือพระพุทธรูปที่มีความสงบน่าเลื่อมใสหรือพุทธศิลป์ที่งดงาม ก็สามารถทำให้จิตใจเกิดความรู้สึกสงบ ความรู้สึกเย็นทั้งเย็นตาเย็นใจ การใช้พระพุทธรูป ภาพถ่ายหรือภาพวาดที่เป็นตัวแทนของแห่งองค์พระศาสดาเป็นสื่อ นำ จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งในการปลูกฝังให้ฝึกให้มีจิตใจที่สงบเยือกเย็น เกิดศรัทธาต่อพระเมตตาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดสติตั้งมั่นในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และระลึกถึงคำสอนขององค์พระศาสดาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำความดีต่อไป ดังภาพที่ 2 และ 3 สัมมาสาพุทธ



ภาพที่ 2 นาคปรกพระพุทธเจ้า
(ณิชาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์, 2562)



ภาพที่ 3 พุทธศิลป์
(ณิชาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์, 2562)



1.3 รักพระมหากษัตริย์ เน้นย้ำความรักในพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า เป็นการปลุกฝังอุดมการณ์ความรักในสถาบันกษัตริย์โดยผ่านตัวแทนแห่งองค์พระมหากษัตริย์นั่นคือพระนารายณ์และพระราม ซึ่งเชื่อว่าเป็นพระนารายณ์อวตารตามคติความเชื่อของฮินดู ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักพระมหากษัตริย์ เช่น

เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมเรื่อง *กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9* ซึ่งเป็นบันทึกของเด็กหญิงติณณา แดนเขตต์ มีเนื้อหาแสดงถึงความสำนึกรักในพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองที่มีต่อพระองค์ ดังข้อความว่า

ในหลวงเป็นเสมือนสมาชิกในครอบครัว เพราะพวกเราจะเอาเฉพาะรูปคนที่เรารักมาไว้ในบ้าน ถ้าบ้านที่ฉันไม่เคยเห็นว่ามีรูปในหลวงหรือเปล่า ฉันคิดว่า เขาต้องมีรูปในหลวงในใจแน่ ๆ

(ติณณา แดนเขตต์, 2560)

จากข้อความ กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ว่าเป็นเหมือนสมาชิกคนสำคัญของบ้าน คำว่า “บ้าน” หมายถึง “ครอบครัว” ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญของสังคมและประเทศชาติ ความเป็นสมาชิกในครอบครัวคือผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดอย่างแน่นแฟ้น การนำรูปในหลวงมาไว้ในบ้านเป็นการเน้นย้ำถึงอุดมการณ์แห่งการยกย่องในหลวงให้เป็นบุคคลสำคัญในครอบครัว นั่นก็คือ “พ่อ” ของพวกเราทุกคน

ภาพประกอบจากวรรณกรรมเด็กเรื่อง *กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9* ที่แสดงให้เห็นถึงการปลุกฝังการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปลุกฝังให้มีความเคารพรักพระมหากษัตริย์ เป็นความรักที่บริสุทธิ์และเกิดจากจิตใจสำนึกที่แท้จริง แม้ว่าภาพประกอบในวรรณกรรมเรื่องนี้ลายเส้นอาจไม่งดงาม ไม่เหมือนจริง เนื่องด้วยเป็นเพียงผลงานของเด็ก แต่ภาพที่วาดนั้นก็ถ่ายทอดให้เห็นถึงความเคารพรักในหลวงอย่างสูงสุด เปรียบในหลวงเหมือนพระจันทร์ที่ส่องแสงสว่างท่ามกลางดวงดาวซึ่งก็คือประชาชน สื่อความหมายถึงพระเมตตากรุณาและพระบารมีของพระองค์ที่คุ้มครองประชาชน จึงยกพระองค์ไว้เหนือหัวของตนด้วยความรักยิ่ง ดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 ในหลวงคือพระจันทร์ ประชาชนคือดวงดาว (ติณณา แคนเซตต์, 2560)

2. วรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์

วรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ ปรากฏการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติให้เด็ก 3 ประการ คือ รักชาติ รักผู้นำ และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

2.1 รักชาติ คือ ความรักในความเป็นชาติสิงคโปร์ อันประกอบไปด้วยแผ่นดิน และมาตุภูมิของชาติ ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย สัญลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ธงชาติ ตราประจำชาติหรือตราแผ่นดิน และดอกไม้ประจำชาติ มีความรักในเชื้อชาติ สิงคโปร์อันหมายถึงความรักในสถาบันครอบครัวและเพื่อนพ้อง รักในสัญชาติสิงคโปร์ที่รวมความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ จีน อินเดีย มาเลย์ และชาวตะวันตก มีความรักในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ คือ รักในภาษา พิจารณาได้จากภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อตัวละครที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ การใช้ภาษาถิ่นของแต่ละชนชาติ และความงดงามของภาษา มีความรักในภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณีและศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิด การแต่งกายที่มีความหลากหลายของชนชาติคือ “บาจู กะบาย่า” ของชาวมลายู ในเรื่อง *The Mango Tree* ชุด “กัไฟฟ้า” ของจีน ในเรื่อง *Bella's Chinese New Year* ชุด “สำหรับ” ของอินเดียในเรื่อง *The Adventures of Mooty (Book One)* ส่วนเรื่องของอาหาร ได้แสดงให้เห็นถึงอาหารที่หลากหลายของชนชาติที่อยู่ร่วมกันในชาติสิงคโปร์คือ “หมูสะเต๊ะ” “ข้าวมันไก่” ในเรื่อง *Dragon Egg* การใช้ “มะม่วง” มาเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ในเรื่อง *The Mango Tree* “ขนมต้มสิงคโปร์” “ผัดหมี่ตึกตอก” “น้ำแข็งไส” “ก้วยเตี่ยวหลอด” และ “บ๊ะจ่าง” ในเรื่อง *Farrer Park* ส่วนประเพณีและการละเล่นก็มีพิธี



“ซูกุ รัมบูท” (โกนผมไฟ) ในเรื่อง The Mango Tree การเล่น “โยนลูกแก้ว” ในเรื่อง Farrer Park และ “เทศกาลตรุษจีน” ในเรื่อง Bella’s Chinese New Year เป็นต้น

ตัวอย่างของเนื้อเรื่องและภาพประกอบ ในวรรณกรรมเรื่อง *The Mango Tree* มีเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่สื่อให้เห็นถึงความรักในสถาบันครอบครัว อันเป็นสถาบันพื้นฐานของคนในชาติ เป็นความรักที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นของครอบครัวโดยผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด เช่น พ่อแม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย พี่ น้องหรืออาจจะเกี่ยวโยงสัมพันธ์ระหว่างญาติมิตร เป็นความรักความผูกพันที่แสดงออกทางความสุข ความอึดอเมใจเมื่อได้อยู่กับครอบครัว หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ดังภาพที่ 5 และตัวอย่างข้อความที่ว่า



ภาพที่ 5 ครอบครัวของ ชิก อิดาห์ (Amin, H., 2013)

I was born in Gedung Kuning or the Yellow Mansion in Kampong Glam in Singapore. Our family had lived in the house since .1912 There were aunts, uncles, grandparents and cousins living with us. As many as thirty people lived in the house at one time. Sometimes we quarrelled but most times, we lived happily as one big Malay family.

(Amin, H., 2013)

จากข้อความและภาพจะเห็นว่า การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่แสดงให้เห็นถึงความอบอุ่นของครอบครัว มีญาติ ๆ ที่รักใคร่กัน และแม้ว่าจะมีทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข ซึ่งให้เห็นถึงการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันอันเป็นสิ่งสำคัญของครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก เป็นการปลูกฝังให้รู้จักมีความรักความเข้าใจกันหากเราจะต้องไปอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น



2.2 รักผู้นำ มีการเชิดชูและยกย่องใน “ลีควนยู” ซึ่งเป็นผู้นำพาสิงคโปร์ให้เจริญก้าวหน้า โดยการกล่าวถึงบุคลิกลักษณะของผู้นำที่ประชาชนยกย่องและเคารพรักคือ มีความฉลาดหลักแหลม ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความเป็นนักอ่าน ความกตัญญู มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำงาน ความปรารถนาในการเรียน พยายามในการเรียน ภาษาต่างประเทศ ความปรารถนาในศิลปะ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล การมองโลกในแง่บวก จิตใจเมตตา มีความกระตือรือร้น มีความรักในเชื้อชาติ เป็นนักพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ลีควนยูเป็นที่รักและยกย่องเชิดชูของประชาชน ตัวอย่าง เนื้อเรื่อง และภาพประกอบ ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักในผู้นำคือ *A Boy Named Harry* ซึ่งมี 3 เล่ม คือ 1) *The Childhood of Lee Kuan Yew* 2) *The Early Years of Lee Kuan Yew* 3) *The Legacy of Lee Kuan Yew* เป็นวรรณกรรมเด็กเรื่องเดียวของสิงคโปร์ที่แสดงให้เห็นถึงการเชิดชูผู้นำของประเทศ ทั้งนี้ คำว่า Harry นั้นเป็นอีกชื่อหนึ่งของ “ลีควนยู” ซึ่งเขานิยมใช้ชื่อนี้มากกว่าชื่อ “ลีควนยู” มานานตั้งแต่เด็กจนโต จนกระทั่งกลับมาใช้ชื่อ “ลีควนยู” อีกครั้งในช่วงหลัง การใช้ชื่อผู้นำเป็นคำสำคัญในชื่อวรรณกรรมทั้งสามเล่ม แฝงไว้ซึ่งการยกย่องเชิดชูผู้นำของประเทศ ชื่อเรื่องที่บอกเล่าถึงช่วงชีวิตแต่ละวัยของ “ลีควนยู” บ่งบอกถึงการผ่านประสบการณ์ของเขามาอย่างโชกโชนจนสร้างให้สิงคโปร์เป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าดังเช่นทุกวันนี้ เป็นสื่อ นำพาให้เยาวชนของสิงคโปร์เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวผู้นำของประเทศ ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้นำที่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นทางเศรษฐกิจและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชนชาติสิงคโปร์ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทั้งสามารถแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของเขาจะล่วงลับไปแล้ว แต่ชื่อและคุณความดีก็ยังคงอยู่กับชาวสิงคโปร์ตลอดไป

เนื้อเรื่องและภาพประกอบในเรื่อง *A Boy Named Harry* ที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพรัก และยกย่องเชิดชูผู้นำของสิงคโปร์ท่านนี้ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ข้อความต่อไปนี้

Harry was a bright boy. and like many bright boys he had a little mischief in him. This playful streak was the reason why his father was angrily holding him by his ears-over a well!

(Yee, P., 2014)

จากข้อความข้างต้น กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำ “ลีควนยู” ว่าแสร้งเป็นเด็กฉลาดและมีความซุกซนตามประสาเด็ก ซึ่งความซุกซนนี้เป็นการฉายแววถึงความเก่งและเฉลียวฉลาดของผู้นำที่แสดงให้เห็นมาตั้งแต่อายุน้อย สื่อถึงการยกย่องเชิดชูผู้นำของประเทศให้โดดเด่นแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป



นอกจากนี้ ตัวอย่างข้อความและภาพประกอบในเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นว่า “ลี้กวนยู” เป็นที่เคารพรักของประชาชนอย่างยิ่ง เมื่อถึงวันที่ผู้นำของเขาได้จากโลกนี้ไป ดังภาพที่ 6 และข้อความที่ว่า



ภาพที่ 6 พิธีศพลี้กวนยู (Yee, P., 2015)

On 23 March 2015, Mr Lee died. He was 91 years old Huge crowds lined the streets to pay their final respects and to watch the state funeral procession on 29 March. Young and old, some crying, others solemn, they all wanted to express their gratitude for what he had given them 50 years of peace, progress and prosperity.

(Yee, P., 2014)

2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการปลูกฝังเด็กให้มีคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ ให้มีความศรัทธาในความดี รักการทำความดี เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่มีคุณภาพของประเทศชาติ คุณลักษณะเหล่านี้ คือ ความมีเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน ไม่หลงระเริง ไม่โอ้อวดหรือทะนงตน มีความสามัคคีปรองดองกัน มีความสำนึกผิดและยอมรับปรับปรุงแก้ไข มีความภูมิใจและมั่นใจในตนเอง ไม่เอาแต่ใจตัวเอง รักษาสิ่งจรรยาบรรณ มีองค์ความรู้ มีความมานะพยายาม ขยันหมั่นเพียร มีวิจารณ์ญาณ มีความทนอดกลั้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ มีความความกล้าหาญและความฉลาดทางปัญญา ตัวอย่างของคำโปรย เนื้อเรื่องและภาพประกอบ ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบจากวรรณกรรมเรื่อง *Little Cloud Wants Snow!* ได้ตอกย้ำให้เห็นถึงการสร้างระบบคิดผ่านภาพและภาษาให้เด็กมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองหากการกระทำนั้นส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายแก่



ผู้อื่น อย่างเช่นการที่เมฆน้อยเผลอไปชนสายรุ้งจนแตก และก็ยอมรับผิดชอบในความผิดของตน ทั้งยังปรับปรุงแก้ไข สิ่งดี ๆ จึงบังเกิดแก่ตนเอง ปรากฏในเหตุการณ์ที่พระอาทิตย์มาเห็นว่าลูก ก้อนเมฆกำลังซ่อมสายรุ้งว่า

Mr Sun watched Little Cloud fix the rainbow. Pleased, he came out and warmed the earth with his mighty rays.

(Lee, G., 2013)

ซึ่งจากการทำดีของเมฆน้อยนี้เอง ได้ส่งผลแห่งความดีมาสู่เมฆน้อย โดยพระอาทิตย์ได้ฉายแสงให้ความอบอุ่นแก่ผืนแผ่นดิน ส่งผลให้เมฆก้อนเมฆที่กลายเป็นฝนตกลงมาเป็น น้ำได้ระเหยกลายเป็นเมฆก้อนเมฆ และกลับมาหาเมฆน้อยอีกครั้ง ดังภาพประกอบที่ 7



ภาพที่ 7 พระอาทิตย์ชมเมฆน้อย (Lee, G., 2013)

กล่าวได้ว่าตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง *Little Cloud Wants Snow!* มิใช่เพียงวรรณกรรมที่มุ่งเน้นภาพสวยงามหรือความสนุกสนานเท่านั้น แต่สิ่งที่แฝงอยู่คือการสร้างกระบวนการขัดเกลาเด็กโดยใช้ภาพแห่งความรักและความอบอุ่นระหว่างแม่กับลูก ถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยธำรงรักษาอุดมการณ์ของชาติเอาไว้ได้ ทั้งนี้ ผลแห่งการทำความดีแสดงให้เห็นว่าย่อมได้รับผลแห่งการทำความดีในที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์ พบว่ามีการแฝงอุดมการณ์รักชาติผ่านระบบและกลไกของรัฐ โดยเนื้อหาของวรรณกรรมเด็กสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติแบบนี้



ตรง จำนวน 11 เรื่อง 2) กลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติความหมายนัยแฝงที่ต้องตีความ จำนวน 41 เรื่อง ทั้งนี้วรรณกรรมเด็กไทยนำเสนออุดมการณ์รักชาติทั้งนัยตรงและนัยแฝง ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สาธารณรัฐสิงคโปร์นำเสนออุดมการณ์รักชาติ ได้แก่ ผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำ ความหลากหลายของชาติพันธุ์และครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาสามารถพิจารณาได้ว่า เนื้อหาวรรณกรรมที่ส่งผ่านถ้อยคำภาษาที่สัมพันธ์กันของวรรณกรรมเด็กทั้งของไทยและของสิงคโปร์มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อนำเสนออุดมการณ์ไปสู่ผู้อ่าน ผลดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์ และคณะ ในการศึกษา “หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม” ที่กล่าวถึง ภาษา วรรณกรรม สื่อ และสังคมวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ วรรณกรรมสำหรับเด็กยังเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กเข้าสู่สังคม ด้วยการสอดแทรกความหมายแฝงทางภาษาซึ่งภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในหนังสือภาพเพราะเป็นเครื่องมือสื่อสาร ประกอบไปด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา (สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์ และคณะ, 2547)

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในการศึกษาเรื่อง “ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์” พบว่า การสำนึกในความเป็นชาติไม่ใช่สิ่งที่มีมาเองตามธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างขึ้นในภายหลัง เช่นการปลูกฝังผ่านวรรณกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ในหมู่บ้านตามอุดมคตินั้น จะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่น ไม่มีความขัดแย้ง นอกจากความสงบ ไม่มีปัญหา และความกลมกลืน เช่นเดียวกับผลการศึกษาที่พบว่า วรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์ยังนำเสนอเรื่องราวที่มีปัญหาและไม่มีปัญหา ถ้ามีก็เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้อย่างกลมกลืน ดังเช่นความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์ ที่ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ก็สามารถประสานความคิดและสร้างความหมายที่สื่อถึงการเป็นพวกพ้องเดียวกันได้ ฉะนั้นความแตกต่างจึงไม่ใช่ปัญหาที่จัดการไม่ได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติในด้านความรักศาสนาของวรรณกรรมเด็กไทยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557) ยังสอดคล้องคล้ายคลึงกับ Li Ningmin (2560) จาก “การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2558” พบว่าวรรณกรรมหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ซึ่งหมายถึงวรรณกรรมเด็กนั้นให้คุณค่าด้านความคิด อันประกอบไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สติปัญญา ความรู้ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และความคิดที่มีคุณธรรม ให้คุณค่าด้านอารมณ์คือ การเข้าใจตัวเองและผู้อื่น ร่าเริงและมองโลกในแง่ดี และคุณค่าด้านสังคมคือ การมีน้ำใจต่อผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความตั้งใจในการทำงาน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีที่สอดแทรกและถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรม



เด็กของไทยเน้นปลูกฝังให้มีความรักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ไม่ได้เน้นย้ำปลูกฝังให้รักผู้นำหรือเน้นปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากเท่าวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ ทั้งนี้ ชาติ คือผืนแผ่นดินรวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมเป็นชาติเป็นสิ่งที่ต้องหวงแหนให้คงอยู่เพื่อลูกหลานและคนรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต ส่วนศาสนานั้น ประชาชนของประเทศส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และด้วยปัจจัยของบริบทสังคมไทยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันกษัตริย์เป็นเสาหลักของชาติ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ (Ningmin, L., 2560)

ผลการศึกษาวรรณกรรมเด็กของสองประเทศยังพบว่า กระบวนการปลูกฝังความรักชาติของประเทศไทยและสิงคโปร์มีประเด็นทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน คือ

1. นโยบายของชาติ ได้แก่ นโยบายในการสนับสนุนให้เด็กรักการอ่านในประเทศไทยถือได้ว่าการกำหนดนโยบายเป็นวาระแห่งชาติ แต่ไม่ปรากฏการหนุนเสริมพลังจากครอบครัวเป็นผู้ผลักดันเด็กเข้าสู่การอ่าน ในขณะที่สิงคโปร์มีความชัดเจนว่าต้องการให้ครอบครัวเป็นผู้บ่มเพาะนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

2. กลวิธีในการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านตัวบทวรรณกรรมที่เหมือนกันพบว่า ทั้งประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ในกลวิธีทางภาษาสื่อความหมายที่แฝงไปด้วยอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และผู้นำของชาติ ตลอดจนการแฝงความหมายในตัวละครที่มีความหลากหลาย อาทิ ตัวละครสัตว์ ตัวละครที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังแฝงความหมายในฉาก รวมไปถึงภาพประกอบที่มีพลังในการสร้างความจดจำแก่เด็ก สีของภาพ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในทางกลับกันวรรณกรรมเด็กไทยมุ่งส่งเสริมอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเล่าถึงพุทธประวัติ และเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ส่วนวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์เน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ อันเนื่องมาจากบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน

กล่าวได้ว่า ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของทั้งสองประเทศสะท้อนให้เห็นวิธีคิดของผู้สร้าง ผู้ผลิต รวมไปถึงผู้วางกรอบแนวคิดแห่งชาติอย่างรัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร กล่าวถึงวาทกรรมการพัฒนาถูกใช้เพื่ออำรางไว้ซึ่ง “อำนาจ” โดยใช้ “ความรู้” ซึ่งความรู้ที่แฝงไว้ในวรรณกรรมเด็กนี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการทางวาทกรรมอย่างหนึ่งที่ต้องและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจในการนำเสนออุดมการณ์ของตนให้เป็นหลักหรือแกนแก่สังคม ฉะนั้น วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งที่รัฐใช้ในการชี้นำทางความคิดปลูกฝังและหล่อหลอมความเป็นชาติให้เป็นหนึ่งเดียว ภายใต้เงื่อนไขความมั่นคงของชาติ และประสิทธิภาพในการสั่งการ ชี้นำและลดทอนอุดมการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของรัฐไม่ให้ปรากฏอยู่



ในวรรณกรรม ซึ่งการผลิตซ้ำด้วยวิธีการให้รางวัลเป็นกลวิธีที่จะสามารถธำรงรักษาอำนาจของ รัฐในอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวร เพราะการให้รางวัลเท่ากับการนำอุดมการณ์ที่รัฐได้เลือกสรรว่าเป็น สิ่งที่รัฐต้องการ ให้ปรากฏและให้มีอยู่ในภาพของจินตนาการความคิดของเด็กและเยาวชนได้ อย่างแนบเนียนและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็ก พบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กไทยไทยปรากฏอุดมการณ์ รักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ส่วนวรรณกรรมสำหรับเด็กสิงคโปร์พบว่า มีการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติให้เด็ก 3 ประการ คือ รักชาติ รักผู้นำ และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกระบวนการสร้างอุดมการณ์ รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์พบว่า การสร้างอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏ ในวรรณกรรมเด็กไทย จะหล่อหลอมความคิดให้เด็กและเยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการที่จะอยู่ ภายใต้อำนาจเดียวกันแห่งนี้มีความสุข ส่วนในวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์ พบว่าเป็นการ หล่อหลอมความคิดของชนหลายเชื้อชาติให้มีลักษณะร่วมเป็นชาวสิงคโปร์เหมือนกัน และเมื่อ เปรียบเทียบกันระหว่างไทยกับสิงคโปร์ พบว่าสิ่งที่เหมือนกันคือการสร้างสันติภาพ ความสัมพันธ์อันดีมิตรและความกลมกลืนภายใต้ความแตกต่าง ระบบสังคมและการเมืองของ โลก ความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ สถาปนาภูมิศาสตร์ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความหลาย หลายของศาสนาและวัฒนธรรมในหลายภูมิภาค ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันคือ ไทยเสนอค่านิยมใน สังคม หลักธรรมทางศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การนับถือศาสนาของชนกลุ่มน้อย ส่วนสิงคโปร์เสนอมนทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของการรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กิจกรรมของมนุษย์ในระดับโลก ความหลากหลายของเชื้อชาติ และการคำนึงถึงลักษณะของความแตกต่างของแต่ละชนชาติที่อยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่าง สันติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อมุมมองของรัฐเพื่อใช้เป็นแนวทางเชิง นโยบายในการพัฒนาและปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปให้เกิด ขึ้นกับเด็กและเยาวชนของชาติ และเห็นว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอุดมการณ์รักชาติที่ ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อทราบถึงกระบวนการในการสร้างอุดมการณ์ให้ หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร กองแสง และสุภาวดี ยาดี. (2562). แผนภูมิสวรรค์” (天干地支) กับการ ถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านคำทำนาย. วารสารมนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 20(3), 11- 45.



- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- นิษาดาทวีศิลป์. (2563). โชนไทย. กรุงเทพมหานคร: แอปป์คิดส์.
- นิษาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์. (2562). พระพุทธเจ้า พุทธปัญญาและชาดก. กรุงเทพมหานคร: ห้องเรียน.
- ติณณา แดนเขตต์. (2560). กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ผีเสื้อ.
- ไทยรัฐออนไลน์ (มิสแซฟไฟร์). (2561). 10 ปัญหาวิกฤติโลก เด็กยุคใหม่กลัวขึ้นสมอง. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1217738>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). ชาตไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- เพ็ชรี สุมิตร. (2557). ประวัติศาสตร์สิงคโปร์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ และคณะ. (2547). หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สละ นาคบำรุง. (2553). การตุนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์คอมมิกส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). สภาปฏิรูปแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2527). อุดมการณ์ของชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- สุทธิลักษณ์ น้อยหรราย. (2560). พระพุทธเจ้าศาสดาผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Amin, H. (2013). The Mango Tree. Singapore: Helang Books.
- Lee, G. (2013). Little Cloud Wants Snow. Singapore: Marshall Cavendish International.
- Ningmin, L. (2560). การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 ถึงปี พ.ศ. 2558. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yee, P. (2014). A Boy Named Harry : The Childhood of Lee Kuan Yew. Singapore: Epigram Books.



_____. (2015). A Boy Named Harry : The Legacy of Lee Kuan Yew. Singapore: Epigram Books.